

України від 6 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 22. – Ст. 173.

4. Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 р. № 116 // Урядовий кур'єр. – 1996. – 1 лютого.

5. Про оцінку майна, майнових прав, професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12 липня 2001 р. № 2658-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 47. – Ст. 251.

6. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29 грудня 1992 р. № 14 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України. – К, 1995. – С. 111.

7. Проблеми застосування трудового та пенсійного законодавства: монографія / [Н. М. Хуторян, Я. В. Сімутіна, М. М. Шумило та ін.]. – Київ: Ніка-Центр, 2015. – 316 с.

8. Трудовий кодекс України: законопроект, реєстр. № 1658 від 20.05.2015 р., внесений народними депутатами України Гройсманом В. Б., Денісовою Л. Л., Папієвим М. М., Кубівим С. І. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221.

*Яценко К. Ю.,
студентка магістеріуму
НаУКМА*

ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ ІНВЕСТОРАМ ЗА ПРОЕКТОМ УГОДИ ПРО ТРАНСАТЛАНТИЧНЕ ТОРГІВЕЛЬНЕ ТА ІНВЕСТИЦІЙНЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ ЄС ТА США

3 липня 2013 р. ЄС та США ведуть переговори щодо підписання Трансатлантичного торговельного та інвестиційного партнерства (*Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP; TTIP*) [1] –

багатосторонньої угоди про зону вільної торгівлі та захист інвестицій. Одним із ключових питань переговорів є створення належної системи гарантій захисту інвестицій та відшкодування збитків інвесторам у випадку їх порушення.

Проект угоди передбачає, що інвестор має право на захист порушених прав, зокрема на відшкодування збитків, у передбаченій угодою системі інвестиційного судового захисту (*Investment Court System*) у випадку, якщо збитки виникли у результаті порушення договірною стороною передбачених угодою зобов'язань¹, зокрема:

Справедливі та рівні умови, а також правовий захист та безпека інвестицій. Кожна зі сторін угоди забезпечує на своїй території інвестиціям, здійсненим інвесторами іншої сторони, і інвесторам у зв'язку з такими інвестиціями справедливі та рівні умови, а також повний захист та безпеку². Розглядаючи справи про порушення державою зобов'язання створити справедливі та рівні умови, а також забезпечити правовий захист та безпеку інвестицій, суд може брати до уваги те, чи поведінка сторони породила правомірні очікування інвестора, відповідно до яких він може покладатися на таку поведінку і враховує ці очікування при прийнятті інвестиційного рішення³.

Експропріація. Інвестиції інвесторів однієї з договірних сторін, здійснені на території іншої договірної сторони, не будуть експропрійовані, націоналізовані або піддані заходам, рівним за наслідками експропріації, за

¹Ст. 1 підрозділу 1 розділу 3 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

²Ч. 2 ст. 3 розділу 2 частини II – Інвестиції проекту ТТІП передбачає перелік випадків, які вважаються порушенням стороною зобов'язання створити інвесторам справедливі та рівні умови, а саме: (а) відмова у кримінальному, цивільному чи адміністративному судочинстві; (б) істотне порушення передбаченого законом процесу, в тому числі суттєве порушення прозорості та створення перешкод на шляху ефективного доступу до правосуддя; (в) очевидне свавілля; (г) цілеспрямована дискримінація за явно протиправні ознаками, таким, як стать, колір шкіри або релігійні переконання; (д) домагання, примус, зловживання владою або подібна недобросовісна поведінка; (е) будь-яке інше порушення, якщо про це домовилися Сторони. Відповідно до ч. 3 ст. 3 розділу 2 частини II – Інвестиції проекту ТТІП, зазначений вище перелік може бути переглянутий за ініціативою однієї зі сторін.

³Ч. 1, 4 ст. 3 розділу 2 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

винятком випадків, коли (а) такі заходи застосовуються в суспільних інтересах, (b) установленому законодавством порядку, (c) не є дискримінаційними, і (d) супроводжуються виплатою швидкої, адекватної й ефективної компенсації. Розмір даної компенсації повинен відповідати ринковій вартості інвестицій, що експропріюються, безпосередньо до моменту експропріації або до того, як стало офіційно відомо про експропріацію, залежно від того, що було раніше, при цьому компенсація буде виплачуватися з урахуванням процентів, що нараховуються з дати експропріації до дати виплати, по звичайній ринковій процентній ставці⁴.

Компенсація за втрати. Інвесторам однієї з договірних сторін, інвестиції яких зазнали втрат на території іншої договірної сторони внаслідок війни або іншого збройного конфлікту, революції, стану національної надзвичайної ситуації, повстання, заколоту або бунту на території іншої договірної сторони, щодо реституції, компенсації або іншої форми вирішення спору буде наданий режим не менш сприятливий, ніж той, що остання договірна сторона надає власним інвесторам або інвесторам будь-якої третьої держави, в залежності від того, який з них більш сприятливий для інвестора⁵.

Переказ платежів. Кожна договірна сторона зобов'язується надати дозвіл на переказ за кордон платежів у зв'язку з інвестиціями⁶ у вільно конвертованій валюті без затримки або призупинення по валютному курсу,

⁴Ч. 1, 3 ст. 5 розділу 2 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

⁵Ч. 1 ст. 4 розділу 2 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

⁶Відповідно до ч. 1 ст. 6 розділу 2 частини II – Інвестиції проекту ТТІП, таке зобов'язання поширюється на: (а) внески до основного фонду, такі як основні та додаткові кошти на підтримку, розвиток або підвищення інвестицій; (b) прибуток, дивіденди, приріст капіталу та інші доходи, доходи від продажу всіх або будь-якої частини інвестицій або від часткової або повної ліквідації інвестицій; (c) відсотків, виплати роялті, плата за управління, і технічну допомогу та інші платежі; (d) платежі за договором, укладеним між інвестором або його інвестиціями, в тому числі виплат відповідно до кредитної угоди; (e) заробітки та інші винагороди персоналу, найнятого за кордоном і працює в зв'язку з капіталовкладенням; (f) виплата збитків та платежі при примусовому відчуженні майна; (g) виплата шкоди відповідно до рішення, винесеного судом, відповідно до розділу цієї угоди про систему інвестиційного судового захисту (Resolution of Investment Disputes and Investment Court System).

застосовуваному на дату переказу. Жодна з договірних сторін не може вимагати від інвесторів переказувати кошти або притягати до відповідальності за відмову переказати кошти, отримані у зв'язку з інвестиціями, на територію іншої сторони. Однак перелічені вище зобов'язання не перешкоджають стороні застосовувати своє правове регулювання у сфері банкрутства, неплатоспроможності, угод щодо фінансових інструментів тощо, якщо таке регулювання не є дискримінаційним⁷.

Дотримання письмових договірних зобов'язань. Якщо договірна сторона сама або через свої організації вступила у письмове договірне зобов'язання з інвестором іншої договірної сторони, ця договірна сторона ні сама, ні через свої організації зобов'язується не порушувати таке зобов'язання шляхом реалізації владних повноважень⁸.

Вказані вище зобов'язання поширюються на інвестиції, здійснені прямими або опосередкованими власниками, які є інвесторами однієї сторони на території іншої сторони, або якщо такі інвестиції контролюють інвестори однієї сторони на території іншої сторони незалежно від того, коли були здійснені інвестиції – перед чи після набуття угодою чинності⁹. Проект угоди також містить положення про суброгацію – сторона угоди або уповноважений нею орган, що здійснить платіж інвестору за договором гарантії, страховим договором або договором про відшкодування збитків щодо інвестицій, зможуть здійснювати в порядку суброгації права інвестора в тому ж обсязі, що і самий інвестор¹⁰.

Щодо механізму розв'язання спорів, перший проект договору включав арбітражне застереження щодо вирішення спорів між інвесторами і державами за цим договором (*Investor-to-State Dispute Settlement – ISDS*). Однак проект піддався гострій суспільній критиці, в результаті чого

⁷Ст. 6 розділу 2 частини II – Інвестиції проекту ТІП.

⁸Ст. 7 розділу 2 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

⁹Ст. 1 розділу 2 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

¹⁰Ст. 8 розділу 2 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

Європейська Комісія, яка є уповноваженою на проведення переговорів з боку Європейського Союзу, провела публічне онлайн-опитування [2] та, врахувавши результати опитування, запропонувала нову систему інвестиційного судового захисту (*Investment Court System*) [3]. Система включає суд першої інстанції та апеляційний суд. Суд першої інстанції складається з п'ятнадцяти суддів, п'ять з яких – громадяни ЄС, п'ять – громадяни США, п'ять – громадяни держав, що не є сторонами угоди¹¹; суд апеляційної інстанції – з шести суддів, двоє з яких – громадяни ЄС, двоє – громадяни США, двоє – громадяни держав, що не є сторонами угоди¹². Суд слухає справи у складі трьох суддів¹³, однак для розгляду справи у суді першої інстанції сторони можуть домовитися про розгляд справи одним суддею – громадянином держави, що не є стороною угоди¹⁴. Проект угоди містить положення про застосування Правил ЮНСІТРАЛ про прозорість у контексті арбітражних проваджень між інвесторами та державами на підставі міжнародних договорів до діючих міжнародних інвестиційних договорів, а тому всі документи по справах є публічно доступними¹⁵, а розгляд справ – відкритим¹⁶.

Таким чином, проект ТТІП містить ефективне регулювання захисту прав інвесторів, зокрема відшкодування завданих збитків: однакові права інвесторів незалежно від того, здійснили вони інвестиції до чи після набрання чинності ТТІП; прогресивний перелік зобов'язань держав, у разі порушення яких інвестор має право звертатися до передбаченого угодою суду; незалежна система інвестиційного судового захисту, що є запорукою справедливих судових рішень.

¹¹Ч. 2 ст. 9 підрозділу 1 розділу 3 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

¹²Ч. 2 ст. 10 підрозділу 4 розділу 3 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

¹³Ч. 6 ст. 9 та ч. 8 ст. 10 підрозділу 4 розділу 3 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

¹⁴Ч. 9 ст. 9 підрозділу 4 розділу 3 частини II – Інвестиції проекту ТТІП.

¹⁵Ст. 3 Правил ЮНСІТРАЛ про прозорість у контексті арбітражних проваджень між інвесторами та державами на підставі міжнародних договорів.

¹⁶Ст. 6 Правил ЮНСІТРАЛ про прозорість у контексті арбітражних проваджень між інвесторами та державами на підставі міжнародних договорів.

Список використаних джерел

1. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/>.

2. Online public consultation on investment protection and investor-to-state dispute settlement (ISDS) in the Transatlantic Trade and Investment Partnership Agreement (TTIP)'. Доступно за посиланням: http://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=179.

3. Why the new EU proposal for an Investment Court System in TTIP is beneficial to both States and investors'. Доступно за посиланням: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-15-6060 en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-6060_en.htm).